

منبع آزمون کتبی

احکام نوجوانان

خلاصه ای از احکام برای نوجوانان و جوانان

نهمین دوره مسابقات
قرآن کریم ، اذان و نهج البلاغه
منطقه آزاد ارس
جلفا - پائیز ۱۴۰۴

تذکر: این احکام تقریباً بین تمام مراجع مشترکند. شما می توانید بعد از مطالعه این متن به رساله مرجع تقلید خود مراجعه فرمائید. اما به دلیل سادگی و مختصر بودن این متن توصیه می شود ابتدا این احکام را یاد بگیرید و سپس به رساله مرجع خود برای دقت بیشتر مراجعه نمائید.

احکام یا فقه: یعنی دستورات عملی اسلام (دستوراتی که می‌گویند چه کارهایی را باید انجام دهیم و چه کارهایی را نباید انجام دهیم)

تکلیف: تمام پسران حداکثر در پایان ۱۵ سالگی و دختران در پایان ۹ سالگی قمری به سن تکلیف می‌رسند و بایستی به وظایف دینی خود عمل کنند. البته ممکن است پسران، قبل از این زمان هم به تکلیف رسیده باشند که در ادامه توضیح خواهیم داد. شخص مکلف، باید احکام مربوط به خود را یادبگیرد و بداند (مثلاً رساله احکام را تهیه کرده و احکام را از روی آن مطالعه کند) و اگر به‌خاطر ندانستن یکی از احکام، نمازش را اشتباه خوانده (در صورتی که می‌توانسته یادبگیرد) باید دوباره آن را بخواند.

مکلف: شخصی را که به تکلیف رسیده، مکلف می‌نامند.

در اینجا لازم است بدانیم:

واجب: کاریست که انجامش لازم است و ترک آن عذاب دارد؛ مثل نماز خواندن

حرام: کاریست که لازم است ترک شود و انجامش عذاب دارد؛ مانند دروغ و ستم

مستحب: کاریست که انجام دادنش خوب و مطلوب است و ترک آن عذاب ندارد؛ مثل سلام دادن و صدقه دادن

مکروه: کاریست که انجام ندادنش بهتر است؛ مثل فوت کردن به غذا و خوردن غذای داغ

مباح: کاریست که انجام دادن یا ندادنش یکی است؛ نه عذاب دارد و نه ثواب؛ مثل راه رفتن و نشستن

مجتهد: کسی است که بتواند مسائل شرعی (دینی) را از منابع مربوط به آن برداشت و استخراج کند.

منابع دین و احکام: ۱- قرآن ۲- سنت (گفته‌ها، اعمال و تأییدات معصومین علیهم‌السلام) ۳- عقل ۴- اجماع (اتفاق نظر فقها)

تقلید: بر هر مکلفی (که خودش مجتهد و عالم دینی نیست) واجب است، از یک مجتهد زنده دارای شرایط زیر تقلید کند (یعنی احکام را همانطور که او مشخص می‌کند انجام دهد)^۱:

مرجع تقلید: مجتهد مرد حلال‌زاده عاقل و بالغ و شیعه ۱۲ امامی که دیگران از او تقلید کنند. بنابر احتیاط واجب، از همه استادتر (اعلم) بوده و حریص به دنیا نباشد.

برای تعیین مرجع تقلید اعلم: ۱- یا باید خودش عالمان دینی را بشناسد و اعلم را تشخیص دهد ۲- یا بین همه کارشناسان دینی مشهور باشد و بگویند او مجتهد اعلم است ۳- یا دو نفر کارشناس عادل، گواهی دهند و دو کارشناس عادل دیگر مخالفت نکنند.

احتیاط واجب: همان واجب است فقط میتوان در آن حکم به مجتهد اعلم بعدی مراجعه کرد

طهارت: (اشاره شده در سوره مائده؛ آیه ۶): برای نماز خواندن و بعضی از اعمال باید بدن را از نجاسات پاک کرد.

نجاسات (جمع نجاست) عبارتند از ۱- ادرار (بول) ۲- مدفوع (غائط) ۳- منی ۴- مردار (مرده) ۵- خون ۶- سگ ۷- خوک ۸- شراب و هر مایع مست کننده ۹- آبجو (فُقَّاع) ۱۰- کافر ۱۱- عرق شتر نجاستخوار

باقی چیزها، همگی پاک هستند؛ مگر اینکه در حالت خیس با یکی از اینها (نجاسات) برخورد کنند و خیس به دیگری منتقل شود.

***ادرار و مدفوع چه حیواناتی نجس است؟** حیوانات حرام گوشتی که خون جهنده دارند (آنهايي که پس از سر بریدن، خونشان فوران می‌کند) اما ادرار و مدفوع حیوانات حلال گوشت مثل گاو و گوسفند و حیواناتی که خون جهنده ندارند، مانند مار و ماهی پاک است.

توجه: ادرار و مدفوع اسب و الاغ و همه پرندگان، پاک است. (به نظر برخی مراجع ادرار و مدفوع پرندگان حرام گوشت نجس است)

* مردار به حیوانی گویند که خودش مرده باشد و یا به غیر دستور اسلام کشته شود (مثلاً در هنگام سر بریدن، بسم الله نگفته باشند، یا رو به قبله ذبح نشده باشند). انسانی که تازه مرده و هنوز غسل نداده‌اند، نیز تمام بدنش نجس است ولی پس از غسل دادن پاک می‌شود. البته بدن شهیدانی که در میدان نبرد کشته شده‌اند پاک است و غسل و کفن لازم نیست.

* تمام بدن خوک و سگ (حتی ناخن و موی آنها) نجس است.

احکام خون: حیوانی که خون جهنده ندارد خونش پاک است مثل خون ماهی و مار؛ اما انسان و حیواناتی که خون جهنده دارند خونشان نجس است؛ مثل مرغ و گوسفند.

^۱ به استناد فتوای مجتهد انجام دهد

* اگر ندانیم چیزی که قبلا پاک بوده، بعدا نجس شده یا نه؛ پاک به حساب می‌آید.

* خوردن و آشامیدن چیز نجس حرام است.

مُطَهَّرَات (پاک‌کننده‌ها) (اشاره شده در سوره انفال؛ آیه ۱۱) مطهرات، اشیاء نجس را پاک می‌کنند و مهمترین آنها عبارتند از: ۱-

آب ۲- زمین ۳- آفتاب ۴- اسلام ۵- بر طرف شدن عین نجاست و....

آب: بسیاری از چیزهای نجس را پاک می‌کند.

زمین: اگر زمین پاک و خشک باشد و از جنس خاک، شن و مانند اینها باشد، با راه رفتن روی آن کف پا یا کفش، پاک می‌شود (که بهتر است حداقل ۱۵ قدم برداریم).

آفتاب: می‌تواند ۱- زمین ۲- ساختمان ۳- درخت و گیاه را پاک کند به شرطی که:

۱- چیزی که نجس است، تر (خیس) باشد ۲- چیز نجس با تابش آفتاب، خشک شود ۳- چیزی مانند ابر یا پرده، مانع تابش آفتاب نباشد ۴- فقط آفتاب، آن را خشک کند مثلا به کمک باد خشک نشود ۵- هنگام تابش آفتاب، عین نجاست در آن نباشد (اگر نجاست هست، قبل از تابش آفتاب بر طرف شود).

* اگر زمین و مانند آن نجس است، ولی رطوبت ندارد می‌توان مقداری آب بر روی آن ریخت، سپس آفتاب بر آن بتابد و پاک‌کند. (در مورد گیاه، شرط بیان نشده است)

اسلام: کافر، نجس است ولی اگر اسلام بیاورد و شهادتین بگوید، پاک می‌شود، یعنی بگوید «أشهد أن لا اله الا الله و أشهد أن محمدا رسول الله»؛ تمام وجود او پاک می‌شود.

برطرف شدن عین نجاست:

چیز نجس در دو مورد، با برطرف شدن عین نجاست، پاک می‌شود و نیازی به آب کشیدن ندارد:

الف) بدن حیوان، مثلا منقار مرغی که چیز نجس خورده است هنگامی که نجاست از منقارش برطرف شود، پاک می‌شود.

ب) باطن بدن (داخل بدن) مانند داخل دهان، بینی و گوش

وضو:

انسان باید برای انجام وضو، به این ترتیب عمل کند: ۱- نیت کند ۲- صورت و ۳- دست راست و ۴- دست چپ را بشوید. ۵- کف سر و ۶- پای راست را با رطوبتی که از دست راست مانده، مسح کند و ۷- با دست چپ، پای چپ را مسح نماید.

* صورت را از جایی که موها رویده تا چانه؛ و دستها را از آرنج تا نوک انگشتان، از بالا به پایین باید بشوئیم.

جای مسح: قسمت روی سر که بالای پیشانی است را به هر اندازه مسح کنید کفایت ولی بهتر است به پهنای سه انگشت بسته و طول یک انگشت مسح کنید. در مسح کردن پا، باید دست را روی پا کشید (اگر دستها را نگه داشته و سر و پا را به آن بکشیم، باطل می‌شود). جای مسح باید خشک باشد و اگر کاملا خیس باشد، وضو باطل است.

* بین دستها و سر یا پاها نباید چیزی فاصله باشد (شستن و مسح کشیدن از روی پارچه، چادر، کلاه، کفش و.. باطل است)

* در وضو باید محل مسح و شستن، پاک باشد و اگر نمی‌توان آن را پاک کرد، باید تیمم نماید.

شرایط وضو: ۱- آب وضو پاک باشد (یعنی نجس نباشد) ۲- مباح باشد (یعنی غصبی نباشد) ۳- مطلق باشد (یعنی خالص باشد) ۴- ظرف آن، مباح باشد و ۵- از طلا و نقره نباشد ۶- اعضای وضو پاک باشند ۷- مانعی از رسیدن آب به اعضای وضو نباشد ۸- با قصد قربت و بدون ریا، وضو بگیرد ۹- ترتیب در شستن اعضا را رعایت کند ۱۰- موالات را رعایت کند (یعنی بین اعضای وضو فاصله نیفتد) ۱۱- در کارهای وضو، از دیگری کمک نگیرد ۱۲- برای وضو گرفتن استفاده از آب، برای او ضرری نداشته باشد ۱۳- به اندازه کافی برای وضو گرفتن وقت باشد. ۱۴- اعضای وضو (مثل دستها و پاها) در موقع شستن و مسح کردن، پاک باشد و اگر چیزی بر روی صورت یا دستها باشد که از رسیدن آب به آنها جلوگیری کند، باید برطرف شود.

* خطِ قلمِ خودکار و لکه‌های رنگ، چربی و کرم، در صورتی که رنگ بدون جرم باشد، مانع وضو نیست؛ ولی اگر جرم دارد و روی پوست را گرفته باشد، باید برطرف شود.

ترتیب: کارهای وضو باید به ترتیب گفته شده انجام شود، در غیر این صورت وضو باطل است.

* وضوگیرنده نباید از کسی کمک بگیرد و اگر کسی به او کمک کند تا وضو بگیرد، وضویش باطل است و اگر نمی‌تواند وضو بگیرد باید با کمک شخص دیگر انجام شود و هر دو نیت وضو کنند.

* کسی که می‌ترسد اگر وضو بگیرد، مریض شود نباید وضو بگیرد و باید برای نماز، تیمم کند.

* اگر وقت نماز به قدری تنگ است که اگر انسان بخواهد وضو بگیرد نمازش قضا می‌شود، (ولی در صورت تیمم کردن نمازش در وقت خود ادا می‌شود) باید به جای وضو تیمم کند.

وضو جبرهای: شخصی که بر روی اعضای وضویش، زخم یا شکستگی دارد؛ اگر بتواند به طور معمول وضو بگیرد، باید چنین کند (مثلاً روی زخم باز است و آب برایش ضرر ندارد و یا اینکه روی زخم بسته است ولی باز کردن و آب زدن روی آن تاثیر و ضرری ندارد) ولی اگر آب برایش ضرر دارد و باعث بدتر شدن زخم می‌شود، می‌تواند اطراف آن زخم را بشوید و اگر دست خیس بر آن زدن ضرر ندارد بهتر است که دست خیس روی آن بکشد و بعد پارچه پاک روی آن بگذارد و دست خیس را روی پارچه نیز بکشد.

اگر زخم، خیلی شدید است و اصلاً دست خیس هم بر روی آن نمی‌توان کشید، باید پارچه پاک روی زخم بگذاریم و دست خیس خود را (که از آب وضو خیس است) بر روی پارچه بکشد (در غسل نیز به همین ترتیب می‌توان عمل کرد).

برای چه کارهایی باید وضو بگیریم؟ ۱- نماز (بجز نماز میت) ۲- طواف کعبه ۳- رساندن جایی از بدن به نوشته عربی قرآن و اسم خدا و پیامبران و (بنا بر احتیاط) به اسم ائمه اطهار (علیهم السلام)

برای چه کارهایی وضو گرفتن مستحب است؟ ۱- رفتن به مسجد و حرم امامان (علیهم السلام) ۲- خواندن قرآن ۳- همراه داشتن قرآن ۴- رساندن جایی از بدن به جلد و حاشیه قرآن ۵- زیارت اهل قبور

چگونه وضو باطل می‌شود؟ ۱- خواب به طوری که گوش نشنود و چشم نبیند ۲- چیزهایی که عقل را از بین می‌برد مانند دیوانگی، مستی و بیهوشی ۳- آنچه که باعث واجب شدن غسل می‌شود، مثل دست زدن به بدن مرده و جنب شدن ۴- خارج شدن ادرار یا مدفوع یا باد معده از انسان علائم بلوغ در پسران چیست؟

هر یک از موارد زیر در پسران ایجاد شود آن فرد بالغ است و باید نماز را بخواند و روزه را بگیرد و واجبات را انجام دهد. ۱- کامل شدن ۱۵ سال قمری در پسر (تقریباً معادل ۱۴ سال و ۶ ماه و ۱۷ روز شمسی) ۲- روییدن موی زیر بر شرمگاه (رویش موهای زائد زیر شکم و اطراف آلت تناسلی) ۳- خروج منی (مایعی است که پس از بلوغ از مجرای ادراری خارج می‌شود و -در صورت شک -سه علامت دارد که حتماً هر سه علامت باید همزمان باشند ۱- با لذت و شهوت خارج می‌شود (بجز مریض‌ها) ۲- خروجش با سرعت و جهش است ۳- بعد از خروجش، بدن سست می‌شود)

* به کسی که منی از بدنش خارج شده جُنُب (یا مُحْتَلِم) می‌گویند و باید پیش از خواندن نماز، غسل (جنابت) کند.

(دقت کنید آب هایی که از انسان بالغ خارج می‌شود، به غیر از بول و منی عبارتند از: مذی، ودی، و ذی.

مذی آبی است کمی لزج و چسبنده که نوعاً بعد از تحریک شدن جنسی (مانند دیدن صحنه شهوت‌انگیز، یا فکر کردن درباره آن یا نگاه و صحبت با جنس مخالف) خارج می‌شود ولی نشانه‌های منی را ندارد. معمولاً قبل از خروج منی خارج می‌شود و پاک است و غسل نمی‌خواهد و وضو را باطل نمی‌کند.

اما «ودی» آبی است که گاهی بعد از خارج شدن منی، از انسان بیرون می‌آید. اگر به واسطه برخورد با منی نجس نشده باشد، پاک است و غسل هم ندارد.

«ودی» آبی است که گاهی بعد از بول (ادرار) بیرون می‌آید و از نظر ظاهر شاید شبیه منی باشد. اما حکم منی را ندارد. نشانه‌های خارج شدن منی را هم ندارد. اگر بول به آن نرسیده باشد، پاک است.

غسل:

گاهی برای نماز و سایر کارهایی که باید وضو انجام داد، غسل واجب می‌شود (مثلاً بعد از جنب شدن) و شیوه آن بدین صورت است:

غسل‌ها را می‌توان به دو صورت انجام داد:

(۱) غسل ترتیبی: ابتدا سر و گردن را کاملاً می‌شوئیم، سپس طرف راست بدن و بعد از آن، نیمه چپ بدن شسته می‌شود. (بنابر احتیاط واجب، باید به ترتیب فوق انجام شود)

(۲) غسل ارتماسی: در غسل ارتماسی تمام بدن، یکباره در زیر آب قرار می‌گیرد.

تفاوت غسلها با هم فقط در نیت آنهاست نه در انجام آنها.

شرایط صحیح بودن غسل چیست؟ تمام شروطی که در صحیح بودن وضو گفتیم در غسل هم لازم است؛ بجز موالات (بدون فاصله انجام شدن) و همچنین لازم نیست که حتما بدن را از بالا به پایین بشوید و میتوان از پایین به بالا شست.

* کسی که چند غسل بر او واجب است می‌تواند به نیت همه آنها یک غسل انجام دهد.

* کسی که غسل جنابت انجام داده، نباید برای نماز، وضو بگیرد ولی با غسل‌های دیگر نمی‌توان نماز خواند و باید وضو گرفت. (نکته: برخی از مراجع غسل‌های واجب را کافی از وضو می‌دانند).

* غسل جبیره‌ای همانند وضوی جبیره‌ای است.

* کسی که روزه واجب گرفته است، نمی‌تواند غسل ارتماسی کند چون بودن تمام سر در آب، (بنابر احتیاط واجب) باعث باطل شدن روزه می‌شود.

غسل مسیّ میت: اگر کسی، جایی از بدن خود را به بدن انسان مرده‌ای که (بدنش) سرد شده و هنوز غسلش نداده‌اند برساند، باید غسل مس میت کند.

تیمم: (اشاره شده در سوره مائده؛ آیه ۶)

در این موارد باید به جای وضو یا غسل، تیمم کرد:

(الف) آب نباشد و یا دسترسی به آن ممکن نباشد یا برای انسان ضرر داشته باشد یا آنقدر کم است که اگر با آن آب وضو بگیرد خودش و دیگران تشنه می‌مانند و یا مریض می‌شوند.

(ب) اگر وقت نماز تنگ باشد که اگر وضو بگیرد و یا غسل کند نمازش قضا می‌شود.

دستور تیمم:

پنج چیز در تیمم واجب است: ۱) نیت ۲) زدن کف هر دو دست با هم، بر چیزی که تیمم بر آن، صحیح است ۳) کشیدن هر دو دست بر پیشانی و دو طرف آن، از جایی که موی سر روییده تا روی ابروها و بالای بینی (بنابر احتیاط واجب باید دستها روی ابروها هم کشیده شود) ۴) کشیدن کف دست چپ بر تمام پشت دست راست بر تمام پشت دست چپ (انگشتان هم جزء کف دست می‌باشند) برای آن که یقین کند تمام پشت دست را مسح کرده باید مقداری بالاتر از مچ را هم مسح نماید.

* انسان باید برای تیمم، انگشت را از دست بیرون بیاورد و اگر مانع دیگری نیز در پیشانی و یا دستها وجود دارد، برطرف کند

* تمام کارهای تیمم باید با قصد تیمم و برای اطاعت از دستور خداوند انجام شود. و همچنین باید معلوم کند که تیمم به جای وضو است یا غسل و این همان نیت تیمم است.

چیزهایی که تیمم بر آنها صحیح است:

تیمم بر خاک، ریگ، سنگ، گل پخته، مثل آجر، اگر پاک باشند، صحیح است. (بنا بر نظر مقام معظم رهبری مدظله تیمم بر سیمان و موزائیک نیز صحیح است)

احکام تیمم:

تیممی که به جای وضو است با تیممی که به جای غسل است، بجز نیت آنها، تفاوتی ندارند. کسی که به جای وضو تیمم کرده، اگر یکی از کارهایی که وضو را باطل می‌کند از او سر بزند، تیممش باطل است.

* تیمم در صورتی که انسان نتواند وضو بگیرد یا غسل کند صحیح است پس اگر بدون عذری تیمم کند، تیممش صحیح نیست و * اگر عذری داشته باشد و عذرش بر طرف شود مثل اینکه آب نداشته و بعد پیدا کند تیمم او باطل است.

نماز:

نمازهای روزانه (یومیه)، پنج نماز است و مجموع آن‌ها ۱۷ رکعت است. نماز صبح ۲ رکعت و وقت آن از اذان صبح تا قبل از طلوع آفتاب؛ نماز ظهر ۴ رکعت و وقت آن از اذان ظهر تا ۴ دقیقه به غروب آفتاب (اگر هر رکعت را در یک دقیقه بخواند)؛ نماز عصر ۴ رکعت و وقت آن ۴ دقیقه بعد از اذان ظهر تا غروب آفتاب؛ نماز مغرب ۳ رکعت از اذان مغرب تا ۷ دقیقه به نصف شب است؛ نماز عشاء ۴ رکعت و وقت آن ۳ دقیقه بعد از اذان مغرب تا نیمه شب است (فاصله بین غروب تا اذان صبح را دو نیم کنید)

* اگر تا نیمه شب، نماز مغرب و عشاء را نخوانده است باید بنابر احتیاط، بدون نیت ادا و قضا تا اذان صبح آنها را بخواند.^۲

^۲ اگر با وجود عذر موجه تا نیمه شب، نماز مغرب و عشاء را نخوانده است؛ می‌تواند به نیت ادا نمازش را تا اذان صبح بخواند. ولی اگر عمداً تا نیمه شب نخوانده نمازش قضا شده است (مکارم و زنجانی)

*انسان باید نماز عصر را بعد از نماز ظهر؛ و نماز عشاء را بعد از نماز مغرب بخواند و اگر عمدا نماز عصر را پیش از نماز ظهر (یا نماز عشاء را پیش از نماز مغرب بخواند) نمازش باطل است.

*نمازگزار باید رو به قبله نماز بخواند.

* مردها در نماز حداقل باید عورتین را بپوشانند و بهتر است از ناف تا زانو را بپوشانند و زن‌ها تمام بدن را بجز، گردی (جلوی) صورت، و بجز دست و پاها از میج به بعد را کامل بپوشانند. (البته در جایی که نامحرم وجود ندارد)

لباس نمازگزار باید این شرایط را داشته باشد:

۱- پاک باشد (نجس نباشد) ۲- مباح باشد (غصبی نباشد) ۳- از اجزاء مردار نباشد (مثلا از پوست حیوانی که طبق دستور اسلام ذبح نشده، نباشد. حتی کمر بند و کلاه) ۴- از حیوان حرام گوشت نباشد، مثلا از پوست پلنگ یا روباه تهیه نشده باشد. ۵- اگر نمازگزار، مرد است، لباس او طلابافت یا ابریشم خالص نباشد.

*بدن نمازگزار نیز باید پاک باشد. * اگر انسان بداند، بدن یا لباسش نجس است ولی هنگام نماز فراموش کند و نماز بخواند نمازش باطل است.

*** در این موارد اگر با بدن یا لباس نجس نماز بخواند صحیح است:**

۱- نداند بدن یا لباسش نجس است و بعد از نماز متوجه شود. ۲- به واسطه زخمی که در بدن اوست، بدن یا لباسش نجس شده و آب کشیدن و عوض کردن آن دشوار است. ۳- لباس یا بدن نمازگزار به خون نجس شده است، ولی مقدار آلودگی کمتر از درهم است (تقریبا به اندازه یک سکه دو ریالی است) ۴- ناچار باشد که با بدن یا لباس نجس نماز بخواند، مثلا آب برای آب کشیدن آن ندارد.

*اگر لباسهای کوچک نمازگزار مثل دستکش یا جوراب نجس باشد و یا دستمال کوچک نجس در جیب داشته باشد در صورتی که از اجزاء مردار یا حرام گوشت نباشد اشکال ندارد.

***مکانی که انسان بر روی آن نماز میخواند باید دارای شرایط زیر باشد:** ۱- مباح باشد ۲- بی حرکت باشد (مانند اتومبیل در حال حرکت نباشد) ۳- جای آن تنگ و سقف آن کوتاه نباشد تا قیام، رکوع و سجود را به طور صحیح انجام دهد ۴- جایی که پیشانی را در حال سجده می گذارد پاک باشد ۵- مکان نمازگزار اگر نجس است طوری خیس نباشد که به بدن او سرایت کند. ۶- در حال سجده، جایی که پیشانی را می گذارد از جای قدم های او بیش از ۴ انگشت بسته پست تر یا بلندتر نباشد ولی اگر شیب زمین کم باشد اشکال ندارد. (بنا بر نظر مقام معظم رهبری مدظله بنابر احتیاط، جای زانوهای نیز همینطور است)

آمادگی برای نماز:

پس از آموختن مسائل وضو و غسل و تیمم و وقت نماز و ... آماده شروع نماز می شویم.

اذان و اقامه: بر نمازگزار مستحب است قبل از نمازهای یومیه ابتدا اذان و اقامه را بگوید.

* نماز با گفتن الله اکبر شروع می شود و با گفتن سلام تمام می شود.

* آنچه در نماز انجام میشود یا واجب است یا مستحب

واجبات نماز: ۱- نیت ۲- تکبیر الاحرام ۳- قیام ۴- رکوع ۵- سجود ۶- قرائت ۷- ذکر ۸- تشهد ۹- سلام ۱۰- ترتیب ۱۱- موالات

برخی از واجبات رکن اند و برخی غیر رکن هستند.

*** رکن های نماز:** ۱- نیت ۲- تکبیر الاحرام ۳- قیام (هنگام تکبیر الاحرام و قیام متصل به رکوع یعنی از حالت ایستاده به رکوع رود) ۴- رکوع ۵- دو سجده

***فرق بین رکن و غیر رکن چیست؟** رکن ها، قسمت های اصلی نماز هستند و اگر یکی از آنها، انجام نشود و یا اضافه شود، هر چند بر اثر فراموشی باشد نمازش باطل است. (یعنی سهوا و غیر عمدی هم کم یا زیاد شود نماز باطل می شود)

در واجبات دیگر، با اینکه انجام آنها واجب است ولی اگر از روی فراموشی کم یا زیاد شود؛ نماز باطل نیست؛ (فقط اگر واجبات، عمدا کم یا زیاد شود، نماز باطل است.)

نیت: * نمازگزار از آغاز تا پایان نماز باید بداند چه نمازی می خواند و باید آن را برای انجام فرمان خداوند به جای آورد نه برای غیر خدا.

*به زبان آوردن نیت لازم نیست، ولی چنانچه به زبان هم بیاورد، اشکال ندارد.

*نماز باید از هر گونه ریا و خود نمایی به دور باشد یعنی نماز را فقط برای انجام دستور خدا به جای آورد و چنانچه تمام نماز یا قسمتی از آن، برای غیر خدا باشد باطل است.

تکبیره الاحرام: * نماز با گفتن الله اکبر شروع می شود و به آن تکبیره الاحرام می گویند چون با همین تکبیر است که بسیاری از کارهایی که قبل از نماز جایز بوده است بر نماز گزار، حرام می شود. مانند خوردن، آشامیدن، خندیدن و گریستن

*** قیام یعنی ایستادن:** نماز گزار باید تکبیره الاحرام و قرائت را در حال قیام و آرامش بخواند.

* اگر رکوع را فراموش کند و بعد از قرائت به سجده برود و قبل از رسیدن به سجده یادش بیاید باید کاملاً بایستد، سپس به رکوع رفته و بعد از آن سجده را به جا آورد.

* کسی که به هیچ وجه حتی با تکیه کردن بر عصی یا دیوار نتواند نماز ایستاده بخواند، باید نشسته و رو به قبله نماز بخواند و اگر نشسته هم نتواند بخواند، باید خوابیده به شانه راست (و اگر نمی تواند، خوابیده به چپ) و رو به قبله بخواند. (و اگر آنرا هم نمی تواند؛ دراز کشیده به پشت و پاها رو به قبله نماز بخواند).

* واجب است بعد از رکوع به طور کامل بایستد و سپس به سجده برود و اگر عمداً این قیام را ترک کند، نمازش باطل است.

در رکعت اول و دوم نمازهای روزانه انسان باید اول حمد و بعد از آن یک سوره کامل از قرآن (مثلاً سوره توحید) را بخواند و در رکعت سوم و چهارم نماز باید فقط سوره حمد یا تسبیحات اربعه خوانده شود و احتیاطاً مستحب آن است که تسبیحات را سه مرتبه بخواند

* در رکعت سوم و چهارم نماز باید حمد یا تسبیحات آهسته خوانده شود. * در نماز ظهر و عصر، قرائت رکعت اول و دوم نیز باید آهسته خوانده شود.

* مردان در نماز صبح و مغرب و عشاء باید حمد و سوره را در رکعت اول و دوم بلند بخوانند ولی بر بانوان لازم نیست.

* انسان باید نماز را یاد بگیرد و صحیح بخواند (مثلاً حروف عربی را به عربی تلفظ کند تا معنای کلمات عوض نشود) و کسی که اصلاً نمی تواند صحیح آن را یاد بگیرد باید هرطوری که می تواند بخواند و بهتر است که نماز را به جماعت بخواند.

رکوع: در هر رکعت بعد از قرائت باید به اندازه ای خم شد که دست به زانو برسد (و احتیاطاً قرار دادن دست روی زانو لازم است) که به آن رکوع می گویند و باید ذکر گفت؛ که هر ذکر گفته شود کافیست ولی نباید کمتر از گفتن "سبحان ربی العظیم وبحمده" یا سه بار "سبحان الله" شود.

* در حال ذکر رکوع باید بدن آرام باشد و اگر قبل از آن که به مقدار رکوع خم شود و پیش از آرام شدن بدن عمداً ذکر بگوید، نمازش باطل است. ضمناً اگر قبل از تمام شدن ذکر رکوع عمداً بلند شود، نمازش باطل است.

* نماز گزار در سجده باید پیشانی را بر زمین (خاک یا سنگ) و یا آنچه از زمین می روید ولی خوردنی و پوشیدنی نیست، درخت قرار دهد مانند چوب و برگ.

* سجده بر سنگهای معدنی قیمتی مانند طلا و نقره باطل است و بهتر است که سجده بر تربت حضرت سید الشهداء علیه السلام باشد و بعد از آن به ترتیب سجده بر خاک و سنگ و گیاه (مثل چوب و ...).

* کسی که نمی تواند پیشانی را به زمین برساند باید تا جایی که می تواند خم شود و مهر را بر جای بلندی گذاشته و سجده کند، ولی باید کف دستها وزانوها وانگشتان پا را به طور معمول بر زمین بگذارد. (۷ قسمت از بدن روی زمین قرار گیرد)

* اگر نمی تواند خم شود؛ باید بنشیند و با سر اشاره کند ولی احتیاطاً مستحب است که مهر را در صورت امکان بلند کرده و بر پیشانی بگذارد.

ترتیب: یعنی نماز را با این ترتیب انجام دهد: ابتدا بایستد (قیام) بعد ۱- نیت ۲- تکبیره الاحرام ۳- قرائت ۴- رکوع و قیام قبل و بعد از آن ۵- سجود و ۶- در رکعت دوم پس از سجود تشهد بخواند و ۷- در رکعت آخر پس از تشهد سلام دهد.

موالات: یعنی پشت سر هم بودن اجزای نماز و فاصله نیانداختن بین آنها.

مبطلات نماز (چیزهایی که نماز را باطل می کنند): ۱- سخن گفتن ۲- خندیدن با صدا ۳- گریستن با صدا ۴- برگردان روی از قبله ۵- خوردن و آشامیدن ۶- بر هم زدن صورت نماز مثل پریدن به هوا و دست زدن و غیره ۷- کم یا زیاد کردن ارکان نماز.

سخن گفتن اگر عمداً باشد و دارای معنی باشد نماز را باطل می کند ولی اگر از روی فراموشی باشد باطل نمی شود ضمناً سرفه و عطسه نماز را باطل نمی کند.

* در نماز نباید به کسی سلام داد ولی اگر سلام دادند باید جوابشان را بدهید.

خندیدن: اگر با صدا باشد نماز را باطل می کند ولی لبخند زدن نماز را باطل نمی کند.

* رها کردن نماز واجب (یعنی شکستن نماز) حرام است مگر در حال ناچاری مثل ۱- حفظ جان ۲- حفظ مال ۳- جلوگیری از ضرر مالی و بدنی ۴- دادن بدهی طلبکاری که اصرار و عجله دارد

راحت‌ترین شیوه یادگیری نماز: راحت‌ترین روش برای یادگیری نماز این است که در نماز جماعت شرکت کنید و همان ذکرهایی که امام جماعت می‌خواند (بجز حمد و سوره)، بخوانید تا نماز را یاد بگیرید. یا وقتی تلویزیون بعد از اذان، نماز را پخش می‌کند به همان صورت نماز را بخوانید و تکرار کنید تا پس از مدت کوتاهی نماز را یاد بگیرید.

ساده‌ترین شیوه خواندن نماز: اول الله اکبر بگوئید، بعد سوره حمد و توحید را بخوانید، بعد به رکوع رفته و ۳ بار **سبحان الله** بگوئید. سپس دو بار به سجده رفته و در هر سجده سه بار **سبحان الله** بگوئید. پس از آن، بلندشده و رکعت دوم نیز حمد و توحید بخوانید و در قنوت یک صلوات بفرستید. سپس به رکوع و دو سجده رفته و در هر کدام سه بار **سبحان الله** بگوئید. بعد از سجده‌ها این ذکر را بگوئید «اشهد أن لا اله الا الله وحده لا شریک له و أشهد أن محمدًا عبده و رسولہ اللهم صل علی محمد و آل محمد». اگر نماز ۲ رکعتی بود با ذکر «السلام علیکم و رحمۃ الله و برکاته»، نماز را تمام کنید. و اگر ۳ یا ۴ رکعتی بود، ادامه رکعات را مانند رکعت اول بخوانید، فقط به جای سوره حمد و توحید، ۳ بار «سبحان الله والحمد لله ولا اله الا الله و الله اکبر» بگوئید یا فقط سوره حمد تنها را بخوانید.

شکایات نماز:

اگر در حال انجام قسمتی از نماز شک کند که همان قسمت را انجام داده یا نه؛ باید آن را انجام دهد؛ ولی اگر شروع به انجام قسمت بعدی کرده است لازم نیست به آن شک، اعتنا کند و نماز را باید ادامه دهد و نمازش صحیح است. * اگر بعد از انجام قسمتی از نماز، در صحیح بودن آن شک کند، در صورتی که قسمت بعدی را شروع به انجام دادن کرده‌است؛ نباید به شک خود اعتنا کند.

* شک‌هایی که نماز را باطل می‌کند:

۱- شک در نمازهای «دورکعتی» یا «در دو رکعت اول» از نمازهای سه یا چهار رکعتی (قبل از سجده دوم رکعت دوم) ۲- اگر بین یک رکعت و بیش از یک رکعت شک کند مثلاً «یک و دو» و «یک و سه» نماز باطل است ۳- اگر نداند چند رکعت نماز خوانده نمازش باطل است.

شک بین سه و چهار: اگر بین سه رکعت و چهار رکعت شک کنیم باید، مبنا را بر چهار رکعت بگذاریم (با خود می‌گوییم چهار رکعت خوانده‌ایم) و نماز را تمام می‌کنیم و پس از اتمام نماز، (بدون اینکه حرفی بزنیم و یا سرمان را بر گردانیم) بلند می‌شویم، آهسته **الله اکبر** می‌گوییم و یک رکعت نماز احتیاط آهسته می‌خوانیم.

طریقه خواندن نماز احتیاط: پس از گفتن الله اکبر، سوره حمد را می‌خوانیم و بدون خواندن هیچ سوره‌ی دیگری به رکوع و دو سجده می‌رویم و تشهد و سلام را می‌خوانیم.

سجده سهو: اگر انسان، یکی از موارد زیر را انجام دهد، سجده سهو را باید بخواند تا نمازش درست شود:

۱- در بین نماز به طور غیر عمدی حرف بزند ۲- یک سجده را فراموش کند و پس از رفتن به رکوع رکعت بعدی یادش بیاید ۳- در نماز چهار رکعتی، شک بین چهار و پنج در حالت نشسته یا پنج و شش در حالت ایستاده، پیش آید ۴- سلام بیجا گفتن؛ مثلاً در رکعت سوم نماز چهار رکعتی، غیر عمدی سلام دهد ۵- تشهد را فراموش کند.

روش خواندن سجده سهو: پس از تمام شدن نماز، بدون حرف زدن و بدون گفتن تکبیرة الاحرام به سجده می‌رویم و می‌گوییم بنابر احتیاط مستحب "بسم الله و بالله اللهم صل علی محمد و آل محمد" سپس بر می‌گردیم و دوباره به سجده رفته و همین ذکر را می‌گوییم بعد از آن تشهد و سلام را می‌گوییم.

مسافر: انسان باید در سفر، نمازهای چهار رکعتی را دو رکعت (شکسته) بخواند، روزه نیز نگیرد به شرط آنکه مسافرتش از هشت فرسخ (حدوداً ۴۵ کیلومتر) کمتر نباشد و بیشتر از ده روز در آنجا نماند.

* اگر مسافر از جایی که نمازش تمام است (مثل وطن) ۴ فرسخ می‌رود و ۴ فرسخ برمی‌گردد در این سفر هم نمازش شکسته است و روزه هم نباید بگیرد. (رفت و برگشت هم جمعاً نباید از هشت فرسخ کمتر باشد)

مواردی که در سفر نماز تمام است و روزه باید گرفته شود:

۱- قبل از اینکه هشت فرسخ برود از وطن خود عبور کند یا در جایی ده روز می‌ماند. ۲- از اول قصد نداشته به سفر هشت فرسخی برود مثل کسی که به دنبال گمشده‌ای می‌گردد. ۳- در بین راه از قصد سفر برگردد یعنی قبل از رسیدن به چهار فرسخ از رفتن، منصرف شود ۴- کسی که مقدمه شغلش مسافرت است مثل راننده ها خلبانان و... (البته در سفری که شغل اوست) ۵- کسی که به سفر حرام می‌رود مانند سفری که موجب اذیت پدر و مادر باشد.

در این مکان‌ها نماز تمام است و روزه لازم:

۱ - در وطن (جایی که انسان برای زندگی و اقامت دائمی خود انتخاب کرده) ۲- جایی که می‌خواهد ده روز در آنجا بماند ۳- در جایی که سی روز با تردید مانده است، یعنی معلوم نبوده که می‌ماند یا می‌رود و تا سی روز به همین حالت مانده و جایی هم نرفته است در این صورت باید بعد از سی روز، نمازش را تمام بخواند.

نماز قضا:

انسان باید نمازهای واجب را در وقت معین آن بخواند و اگر، نمازش قضا شود (یعنی در وقت اصلی نماز نخواند) گناه کرده و باید توبه کرده و قضای آن را نیز به جا آورد.

روزه:

نیت روزه: اگر شب اول ماه رمضان نیت کند که یک ماه را روزه بگیرد، کافی است؛ ولی بهتر (احتیاط مستحب) است در هر شب ماه رمضان، برای روزه فردای آن نیز، نیت کند.

* لازم نیست نیت روزه را به زبان بگوید.

روزه‌دار باید از اذان صبح تا اذان مغرب از بعضی کارها بپرهیزد و اگر یکی از آنها را انجام دهد، روزه‌اش باطل می‌شود به مجموعه این کارها، مبطلات روزه گویند که از جمله آنهاست: خوردن، آشامیدن، رساندن غبار غلیظ به حلق، بنابر احتیاط فرو بردن تمام سر در آب، قی کردن و عمداً خود را جنب کردن (خودارضایی).

* اگر روزه‌دار به سبب فراموشی نمی‌داند که روزه است و چیزی بخورد یا بیاشامد روزه‌اش باطل نمی‌شود.

* انسان نمی‌تواند به خاطر ضعف، روزه‌اش را بخورد، ولی اگر ضعف او به قدری است که معمولاً نمی‌شود آن را تحمل کرد، خوردن روزه اشکال ندارد.

* روزه‌دار (بنابر احتیاط) باید از تزریق آمپولی که مَقْوٰی مغذی و ریدی باشد (که به جای غذا به کار می‌رود) خودداری کند، ولی سایر آمپول‌ها اشکال ندارند.

* اگر روزه‌دار، غبار غلیظی به حلق برساند روزه‌اش باطل می‌شود؛ چه غبار خوراکی‌ها باشد مانند آرد یا غیرخوراکی مانند خاک، دود سیگار و تنباکو

* اگر روزه‌دار عمداً تمام سر را در آب فرو ببرد، بنابر احتیاط واجب روزه‌اش باطل می‌شود.

* هرگاه روزه‌دار عمداً قی کند (بالا بیاورد) هر چند به سبب بیماری باشد روزه‌اش باطل می‌شود.

* اگر روزه‌دار نداند روزه است یا بی‌اختیار قی کند، روزه‌اش باطل نمی‌شود.

کَفَّارَه: کسی که بدون عذر، روزه‌اش را با یکی از مبطلات روزه باطل کند گنهگار است، باید توبه کند و قضای آن را به جا آورده و یکی از کارهای زیر را انجام دهد و این همان کفاره روزه است ۱- آزاد کردن یک برده ۲- دو ماه روزه گرفتن که ۳۱ روز ابتدای آن باید پی درپی باشد ۳- سیر کردن شصت فقیر یا دادن یک مد طعام به هر یک از آنها.

* هر مد طعام تقریباً ده سیر (۷۵۰ گرم) گندم یا جو و مانند اینهاست.

* لازم نیست قضای روزه را فوراً به جا آورد ولی بنابر احتیاط واجب تا رمضان سال بعد به جا آورد.

* انسان نباید در به جا آوردن کفاره روزه کوتاهی کند، ولی لازم نیست فوراً آن را انجام دهد و اگر چند سال بر آن بگذرد چیزی بر آن اضافه نمی‌شود.

* اگر به سبب عذری مانند سفر، روزه نگرفته و پس از ماه رمضان عذر او بر طرف شود و تا رمضان سال بعد عمداً قضای آن را به جا نیاورد، باید علاوه بر قضای روزه برای هر روز، یک مد (۷۵۰ گرم) طعام به فقیر بدهد.

* اگر به سبب بیماری نتواند روزه بگیرد و آن بیماری تا رمضان سال بعد طول بکشد قضای آن ساقط می‌شود، ولی باید برای هر روز یک مد طعام به فقیر بدهد.

* مسافری که نمازش شکسته است نمی‌تواند در آن سفر روزه بگیرد؛ ولی باید قضای آن را به جا آورد و مسافری که نمازش شکسته نیست مثل کسی که شغل او سفر است باید در سفر روزه بگیرد.

* اگر روزه‌دار بعد از ظهر، مسافرت کند باید روزه خود را تمام کند و روزه‌اش صحیح است.

* اگر روزه‌دار، پیش از ظهر مسافرت کند وقتی به حد ترخص برسد (یعنی به جایی برسد که صدای اذان شهر را نشنود) روزه‌اش باطل می‌شود و نباید نیت روزه داشته باشد و اگر پیش از آن روزه خود را باطل کند علاوه بر قضا گرفتن؛ بنابر احتیاط واجب، کفاره هم دارد.

* مسافرت در ماه رمضان اشکال ندارد.

*اگر مسافر، پیش از ظهر به وطنش برسد یا به جایی برسد که می‌خواهد ده روز در آنجا بماند چنانچه تا آن وقت کاری که روزه را باطل می‌کند انجام نداده باید آن روز را روزه بگیرد و اگر انجام داده؛ روزه‌ی آن روز واجب نیست و بعدا باید قضای آن را به جا آورد.
*اگر مسافر، بعد از ظهر به وطنش یا به جایی که می‌خواهد ده روز بماند برسد، نمی‌تواند آن روز را روزه بگیرد.

زکات فطره:

پس از پایان ماه مبارک رمضان یعنی در روز عید فطر باید روزه دار برای خودش و کسانی که نان‌خور او هستند، مانند همسر و فرزند زکات فطره بدهد (برای هر نفر یک صاع که تقریباً سه کیلو است باید زکات فطره بدهد).

* جنس زکات فطره: گندم، جو، خرما، کشمش، برنج، ذرت و مانند اینهاست و نیز اگر پول آنها داده شود کافیست.

خمس:

یکی از وظایف اقتصادی مسلمانان پرداخت خمس است که در بعضی از چیزها باید یک پنجم آن‌ها را برای مصارف مشخصی (نصفش، سهم امام معصوم علیه‌السلام و نصفش، سهم سادات فقیر است) به حاکم اسلامی بپردازد.

در هفت چیز خمس واجب است ۱-مآزاد درآمد کسب ۲-معدن ۳-گنج ۴-غنائم جنگی ۵-جواهری که با فرو رفتن در دریا بدست آید ۶-مال حلال مخلوط به حرام ۷-زمینی که کافر ذمی از مسلمان بخرد.

پرداختن خمس نیز مانند نماز و روزه از واجبات است و تمام افراد بالغ و عاقل که یکی از موارد هفت گانه فوق‌الذکر را داشته باشند باید به آن عمل کنند.

یکی از مواردی که اکثر افراد جامعه را در بر می‌گیرد خمس چیزی است که از خرج سال انسان و خانواده‌اش زیاد می‌آید.

سال مالی: زمانی که اولین درآمد شخص به دستش می‌رسد ابتدای سال مالی اوست.

احکام خمس:

اگر خمس مال را ندهد می‌تواند در آن تصرف کند ولی گناه کرده است و حق الناس به گردن اوست. (به نظر برخی مراجع نمی‌تواند در اموالش تصرف کند)

*آذوقه‌ای که از درآمد سال مالی برای مصرف سالش تهیه می‌شود، مانند برنج روغن چای و غیره اگر در آخر سال مالی زیاد بیاید باید خمس آن داده شود.

زکات: اموالی که پرداخت زکات آنها واجب می‌شود، عبارتست از گندم، جو، کشمش، شتر، خرما، گاو، گوسفند، طلا، نقره.

* زکات در صورتی واجب می‌شود که «مورد زکات» به حد نصاب برسد که نصاب هر یک و مقدار آنها در جدول زیر آمده است.

*زکات طلا و نقره در صورتی واجب است که به صورت سکه‌ای باشد که معامله با آن رواج دارد بنابراین آنچه امروزه بانوان به عنوان زیور استفاده می‌کنند زکات ندارد.

* پرداخت زکات از عبادات است و باید آنچه می‌پردازد به نیت زکات و با قصد قربت باشد.

* مصرف زکات هشت مورد است که می‌توان آن را در تمام یا برخی از این موارد مصرف کرد و برخی از آن موارد بدین قرار است: ۱- فقیر و مسکین بدهکاری که نمی‌تواند قرض خود را بدهد. ۲- غیر مسلمانانی که اگر به آنها زکات داده شود به دین اسلام مایل می‌شوند یا در جنگ به مسلمانان کمک می‌کنند. ۳-در راه خدا یعنی کارهایی که نفع آن به عموم مسلمانان می‌رسد و آنچه برای اسلام نفع داشته باشد مانند ساختن جاده، پل و مسجد.

حج: (اشاره شده در آیه ۹۸ سوره آل عمران):

هر مسلمانی در طول عمرش یکبار باید به حج واجب (در ماه ذی الحجه) برود به شرطی که ۱- بالغ و عاقل باشد ۲- کار واجب تری که اهمیتش بیشتر از حج است به خاطر حج ترک نکند ۳- مستطیع باشد (یعنی الف: توان مالی (رفتن و برگشتن و گذران زندگی معمولی در این مدت حج و بعد از آن را داشته باشد) ب: توانایی بدنی داشته باشد ج: راه حج باز باشد د: امنیت داشته باشد. ه: زمان کافی داشته باشد)
توضیحات کامل‌تر حج واجب (تَمَتُّع) و حج مستحب (عُمَرِه) در رساله مراجع تقلید ارائه شده است و می‌توانید به آنجا مراجعه نمایید.

امر به معروف و نهی از منکر (اشاره شده در آیه ۱۰۴ آل عمران)

هر انسانی نسبت به کارهای ناپسند افراد جامعه و کارهای نیک و پسندیده آنها، مسئولیت دارد، بنابراین اگر کار واجبی ترک شود یا کار حرامی اتفاق بیفتد، سکوت و بی‌تفاوتی در مقابل آن جایز نیست. (مُجاز نیست)

امر به معروف و نهی از منکر یعنی: تمام افراد جامعه باید برای اجرای واجب و جلوگیری از حرام (در سطح جامعه) اقدام کنند. امر به معروف و نهی از منکر بر همه انسانها واجب (کفایی) است. (یعنی به مقداری که کفایت کند واجب است) و از مهمترین واجبات است و حتی واجبات دیگر هم به وسیله همین واجب استوار می‌شوند.

امر به معروف و نهی از منکر واجب است اما به شرطی که:

۱- بداند حتماً فرد مقابل کار حرامی انجام می‌دهد یا واجبی را ترک کرده است. ۲- احتمال بدهد که امر یا نهی کردنش تأثیر می‌گذارد. ۳- بداند که طرف مقابل اصرار بر ادامه کارش دارد و قصد ترک ندارد. ۴- ضرر جانی و یا آبرویی قابل توجهی (زیادی) برای خودش و یا نزدیکانش و دیگر مؤمنان نداشته باشد)

مراتب (مراحل) امر به معروف و نهی از منکر: (به این ترتیب باید امر و نهی کرد)

۱- با رفتار و عملش به او بفهماند که کارش اشتباه است و باید اصلاح کند. ۲- با زبان به او بگوید. ۳- با استفاده از زور اقدام کند. **نکته:** رساندن آسیب جسمی، در امر به معروف و نهی از منکر، بدون اجازه حاکم شرع (قاضی و حاکم) جایز نیست مگر آنکه کاری که می‌کند اهمیت زیادی در اسلام داشته باشد. مثل این که بخواهد انسان بی‌گناهی را بکشد و جلوگیری از او بدون مجروح کردنش امکان نداشته باشد. اگر امر به معروف و نهی از منکر فقط در بین جمع، تأثیر می‌گذارد و او هم کارش را علناً انجام می‌دهد؛ می‌توان در جمع او را امر و نهی کرد (و حتی بعضاً واجب است)

جهاد و دفاع:

جهاد یعنی تلاش برای پیشبرد اسلام و مبارزه با کسانی که از پذیرش آن سر باز زده‌اند (و مانع اسلام آوردن انسان‌های دیگر می‌شوند) * جنگ ابتدایی (به صورتی که مسلمانان شروع کننده جنگ باشند) فقط در زمان حضور پیامبر صلی الله علیه و آله و یا یکی از ۱۲ امام معصوم واجب می‌شود و در زمان غیبت واجب نیست. اما دفاع در برابر هجوم دشمنان در هر جا و مکانی برای حفظ اسلام و مذهب و کشور و جان و حقوق شخصی، حق مسلم همه مسلمانان است و بر همه مسلمانان درحداکثر واجب است.

دفاع از اسلام و کشورهای اسلامی در موارد زیر واجب است:

۱- اگر دشمنی به کشورهای اسلامی هجوم آورد. ۲- نقشه تسلط بر منابع اقتصادی یا نظامی مسلمانان را کشیده باشد. ۳- نقشه تسلط سیاسی بر کشورهای اسلامی داشته باشد. با توجه به اینکه در زمانه ما ممکن نیست، بدون فراگیری فنون نظامی از اسلام و کشور دفاع کرد لذا بر تمامی افرادی که توانایی و قدرت یادگیری آن را دارند (و احتمال می‌رود که به شرکت آنها در جبهه دفاع از کشور و اسلام و کشورهای اسلامی نیاز باشد) آموزش فنون نظامی واجب است.

خرید و فروش واجب (اشاره شده در سوره نسا؛ آیه ۲۹)

تلاش برای به دست آوردن مخارج زندگی، واجب است.

خرید و فروش حرام (معاملات حرام)

خرید و فروش این موارد حرام است: ۱- خرید و فروش نجاست‌ها (بنا بر احتیاط واجب). مگر مواردی که استثنا شده است مثل فروش خون برای درمان بیمار ۲- خرید و فروش چیزهایی که منافع معمولی آنها حرام است: مانند ابزار قمار ۳- خرید و فروش چیزی که از راه قمار یا دزدی به دست آمده است ۴- معامله‌ای که در آن ربا باشد (معامله ربوی یا ربایی: یعنی جنس یا پولی بدهد و همان جنس یا پول را بیشتر از مقداری که داده پس بگیرد) ۵- خرید و فروش کُتُب ضالّه (کتاب‌های گمراه‌کننده و همچنین کانال‌ها و سایت‌ها و ... همراه‌کننده) ۶- فروش سلاح یا چیز دیگری به دشمنان اسلام که موجب تقویت آنها بر ضد مسلمانان باشد.

ربا: یعنی خرید و فروش دو کالای همجنس (که با وزن یا پیمانه (حجم) می‌فروشند) زیادتر از مقدار داده شده. مثلاً یک تن گندم بدهند و یک تن و ۲۰۰ کیلو گرم بگیرند.

خرید و فروش‌های مجاز:

(البته شرایط کامل این خرید و فروش‌ها در کتاب‌های احکام و رساله‌ها ذکر شده است. که باعث می‌شود نه خریدار ضرر کند و نه فروشنده ضرر ببیند اما جهت آشنایی شما عناوین آنها را ذکر می‌کنیم) ۱- خرید نقدی ۲- قسطی ۳- پیش فروش ۴- دین به دین (قیمت را بعداً بدهند و کالا را بعداً بگیرند)

مواردی که اختیار فسخ معامله وجود دارد (خيارات معامله)

۱- یکی از طرفین معامله پس از عقد قرارداد و قبل از جدا شدن و به هم خوردن جلسه معامله، پشیمان شود ۲- فریب خورده باشد ۳- به شرطی که گذاشته شده عمل نشود ۴- فروشنده جنس را بهتر از آنچه هست نشان داده باشد ۵- کالا عیب داشته باشد ۶- فروشنده نتواند جنس را تحویل دهد ۷- فروشنده کالا را توصیف کرده (دیده نشده) ولی بعد از دیدن معلوم شود درست نبوده و مطابق توصیفش نیست ۸- کالا یا بهایش شریک داشته باشد و شریک راضی به معامله نشود.

مَحْرَم (مَحْرَم‌ها)

مَحْرَم کسی است که در نگاه به او، و نگاه او (دیدن و دیده شدنش) محدودیتِ سایر افراد نیست. ازدواج با او نیز حرام است.

مَحْرَمیت با این اسباب ایجاد می شود:

۱- نَسَب (پیشوندی پدر و مادری) ۲- سبب (پیشوندی با ازدواج) ۳- رضاع (پیشوندی با شیر خوردن)

مَحْرَم (مَحْرَم‌های) نَسَبی پسرها و مردها

۱. مادر و مادر بزرگ و هر چه بالا رود ۲. دختر و دختر فرزند و هر چه پایین رود (نوه، نتیجه، نبیره و ...) ۳. خواهر ۴. خواهرزاده (دختر خواهر) ۵. برادر زاده (دختر برادر) ۶. عمه (عمه خود و عمه پدر و مادر) ۷. خاله (خاله خود و خاله پدر و مادر) به جز افراد مذکور و بخش برخی افراد که به سبب شیر خوردن مَحْرَم می‌شوند زن‌ها و دختران دیگر نامحرمان هستند حتی همسر برادر و خواهر همسر (اگرچه ازدواج با خواهر زن؛ تا مدتی که خواهرش همسر اوست، حرام است)

محارم سببی پسران : افرادی که به سبب ازدواج برای پسرها و مرد نامحرم میشوند موارد زیر هستند.

۱. همسر ۲. مادر همسر و مادر بزرگ ۳. دختر همسر و نوه او ۴. زن پدر (نامادری) ۵. زن پسر (عروس)

محارم رضاعی: اگر کودک کمتر از دو ساله ای شیر خالص را مستقیماً از زنی بخورد موجب محرمیت برخی افراد می شود (البته حداقل یک

شبانۀ روز کامل و سیر باید بخورد؛ یا ۱۵ مرتبه بدون خوردن شیر دیگری و کامل سیر شود)

محارم رضاعی پسران: ۱. زنی که به او شیر داده ۲. مادر و مادر بزرگ آن زن ۳. خواهران زن ۴. دختران و نوه‌های او ۵. عمه و خاله ۶. شوهر آن زن هم، پدر رضاعی آن فرزند، می‌شود و محارم آن مرد برای او محرمند. مانند خواهر مرد، که عمه فرزند می‌شود.

احکام نگاه کردن: زن و شوهر به تمام بدن یکدیگر می توانند نگاه کنند هر چند برای لذت بردن باشد.

به جز زن و شوهر نگاه کردن به دیگران اگر برای لذت بردن (جنسی) باشد حرام است (حتی به غیر انسان مانند فیلم و عکس) (همجنس باشد یا غیر همجنس خواه محرم باشد یا نامحرم و به هر جای بدن باشد همین حکم را دارد)

حکم نگاه به محارم به همسر <=== مانعی ندارد (اشکالی ندارد)

به غیر همسر <=== با قصد لذت <---- حرام است

<=== بدون قصد لذت <---- به غیر از عورتین مانع ندارد

حکم نگاه به غیر محارم <=== با قصد لذت <---- حرام است

<=== بدون قصد لذت <---- به صورت و دست‌ها تا مچ <-- مانع ندارد

<-- بیش از صورت و دست‌ها تا مچ <-- حرام است (حتی بدون قصد لذت)

معالجه زن یا مرد نامحرم توسط جنس مخالف در صورتی که پزشک هم جنس نباشد و ناچار باشد او را نگاه کند و دست به بدن او بزند اشکال ندارد.

نگاه کردن به زن غیر مسلمان، بدون قصد لذت اشکال ندارد و احتیاط آن است که به جاهایی که به طور متعارف نمی‌پوشانند اکتفا کند.

لمس بدن نامحرم حرام است حتی لمس دست و صورت بدون قصد لذت

نگاه کردن به عکس و فیلم نامحرم ای که حجاب لازم را رعایت نکرده در صورتی که صاحب عکس را شناسد و مقصدی نداشته باشد (مثلاً

تحریک شهوت نکند) اشکال ندارد

انسان باید عورتین خود را از تمام افراد بیپوشاند. (و برای همسر بلا اشکال است)